



Protokoll Bispemøtet

11.- 15. juni 2012, Longyearbyen, Svalbard.

Til stede:

Helga Haugland Byfuglien	<i>preses</i>
Ole Chr. M. Kvarme	Oslo, <i>visepreses</i>
Per Oskar Kjølås	Nord-Hålogaland
Laila Riksaasen Dahl	Tunsberg
Tor B. Jørgensen	Sør-Hålogaland
Solveig Fiske	Hamar
Ingeborg Midttømme	Møre
Tor Singaas	Nidaros
Halvor Nordhaug	Bjørgvin
Erling J. Pettersen	Stavanger
Atle Sommerfeldt	Borg
Bjarne Sveinall	Agder og Telemark

Til stede fra sekretariatet:

Christofer Solbakken *generalsekretær*

Gjester

Sokneprest Leif Magne Helgesen
Diakoniarbeider/husholdstyrer Torunn Sørensen
Kateketvikar/kirkemusiker Espen Rotevatn
Sysselmann Odd Olsen Ingerø
Forskningsdirektør Kim Holmén

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
15/12	Orienteringssaker
16/12	Uttalelser
17/12	Kirkeordning
18/12	Bispemøtets forretningsorden
19/12	Målsetninger for prestedtjenesten
20/12	Liturgiarbeid
21/12	Den norske kirkes landsfond
22/12	Oppnevninger
23/12	Bispemøtets høstseminar 2012
24/12	Lederutvikling
25/12	Revisjon av bønneboken
26/12	Bibelske salmer og liturgiske sanger til salmeboken
27/12	Særskilte prekentekster 2013-2014
28/12	Møteplan 2013 - 2014

BM 15/12 Orienteringssaker

1. Bispemøtets teologiske fagråd 7. mai 2012
2. Gudstjenestene 22. juli 2012
3. Ny biskop i Agder og Telemark bispedømme
4. Samlivsutvalget
5. Kirken og jødene
6. Tilsynsfrasingelse
7. Forordning av gudstjenester
8. Presse- og mediehåndtering
9. Kurstilbud fra Kirkelig ressursenter
10. Endringsledelse – utvikling av nytt kurs
11. Nordisk bispemøte 2013
12. Bokprosjekt med Henrik Syse
13. Bispemøtet 15.-19. oktober 2012
14. Fra arbeidet i sentralkirkelige råd og utvalg
 - a. Kirkerådet
 - b. Mellomkirkelig råd
 - c. Samisk kirkeråd
 - d. Teologisk nemnd
 - e. Liturgisk nemnd
 - f. Skaperverk og bærekraft
15. Fra arbeidet med ledelsen av prestedtjenesten
 - a. Veien til prestedtjeneste
 - b. Arbeidsveiledning
 - c. Etter- og videreutdanning
 - d. Arbeidsmiljø
16. Annet
 - a. Personalsaker
 - b. Stortingsmeldingen ”Barn på flukt”
 - c. Tilskudd ved tilsetting av kateket
 - d. Konvertitters situasjon
 - e. Vigslingeskriterier for diakon og kateket

BM-15/12 Vedtak:

Sakene ble tatt til orientering.

BM 16/12 Uttalelser

Bispemøtet ble holdt på Svalbard. Det ble arrangert en båttur med sysselmannens båt M/S Nordsyssel til Billefjorden og Nordenskiöldbreen, og det ble holdt en gudstjeneste ombord. Sysselmann Odd Olsen Ingerø presenterte den politiske situasjonen knyttet til

Svalbard. Forskningsdirektør Kim Holmèn ved Norsk polarinstitutt holdt et foredrag om lokale og globale følger av et klima i endring.

BM-16/12 Vedtak:

Vi vil mer!

Om klimautfordringen – uttalelse fra Bispemøtet samlet på Svalbard

Bispemøtet har vært på Svalbard og opplevd naturens storhet og sårbarhet. Arktis er et barometer for klimaet på hele kloden. De dramatiske klimaendringene er tydelige. På denne reisen har vi fått bekreftet en bred faglig enighet om at menneskenes forbruk av fossilt brennstoff er medvirkende årsak til disse endringene. Det haster med å redusere verdens samlede klimagassutslipp.

Klimaendringene rammer verdens fattigste hardest. De mest utsatte har minst ansvar for dagens situasjon. Kampen mot klimaendringer må balanseres med retten til et verdig liv. Klimakrisen og energimangelen må løses parallelt. De industrialiserte landene må ta ansvar for å få utslippene drastisk ned.

En ny internasjonal klimaavtale må på plass. Mens vi venter på en slik avtale må Norge bruke sine økonomiske og teknologiske muligheter til å være et foregangsland. Regjeringens klimamelding, *Norsk klimapolitikk*, bekrefter alvoret i situasjonen. Det var viktig at Stortinget 7. juni vedtok et klimaforlik med en forpliktende og konkret tiltakspakke. Bispemøtet mener at målsettingene er for lite ambisiøse, og er kritisk til at Norge ikke tar en større del av utslippskuttene hjemme. Kortsiktige, nasjonale vinningshensyn overskygger de langsiktige og globale perspektivene. Vi må ta modigere skritt enn det klimameldingen og klimaforliket legger opp til, selv om det koster.

Skaperverket er en gave fra Gud. Det skal forvaltes og ikke forbrukes. Bibelen advarer oss mot grådighet og selvopptatthet. Som del av skaperverket utgjør vi mennesker et felleskap der alle har rett til et trygt og verdig liv. Det er vår moralske plikt å arbeide for rettferdig fordeling.

Situasjonen er utfordrende. Vår kristne tro gir oss håp for framtida og mot og kraft til å kjempe. Bibelens Gud er håpets Gud. Kunnskapen om klimakrisen bærer i seg kimen til forandring. Vi har ressurser til å finne alternativer hvis vi vil. Sammen med alle mennesker av god vilje må vi søke nye og dristige løsninger. Det nytter.

Vi avsluttet vår reise med å feire gudstjeneste i håpets tegn og sang Svalbard-salmen:

*«Naturen roper sårbar som mennesket, på vakt
mot alt som truer livet i all Guds skaperprakt.
-Hav og himmel, fjell og vidde
Gud er stor i alt han gjør.
Lys og mørke, storm og stille,
Gud er hos oss nå som før.»*

BM 17/12 Kirkeordning

21. mai ble Grunnloven endret. Kirken fikk med dette en mer selvstendig stilling overfor staten, selv om det fortsatt vil være tette bånd mellom kirke og stat både juridisk, økonomisk og forvaltningsmessig. En omfattende forfatningsreform er med dette gjennomført. Enkelte forvaltningsmessige reformbehov som mest direkte følger av forfatningsendringene, er ivaretatt ved endringer i kirkeloven våren 2012.

Omfanget av behovet for endringer i den indre, kirkelige organisering, er gjenstand for debatt. Kirkemøtet har gjennom flere vedtak over mange år uttalt seg om sider ved dette. Kirkerådet har på dette grunnlag utredet fremtidige reformbehov og mulige løsningsmodeller. Andre kirkelige aktører har gitt tilsvarende bidrag. Det synes i øyeblikket ikke å foreligge noe omforent syn på hvordan kirkens organisering bør utvikles videre.

Når Den norske kirke i sterkere grad enn tidligere blir en selvstendig enhet og tydeligere noe annet enn staten, vil dette påvirke sentrale, kirkelige organers rolle og oppgaver. Sterkest kommer dette til å påvirke Kirkemøtet, men også Kirkerådet og Bispemøtet vil måtte forstå sin rolle på en ny måte.

BM-17/12 Vedtak:

Bispemøtet har drøftet forholdet mellom de sentralkirkelige organer innenfor rammen av en ny kirkeordning. Kirken er etter grunnlovsendringen kommet i en situasjon som krever ny gjennomtenkning av dette. I denne prosessen vil Bispemøtet medvirke i nær kontakt med Kirkerådet og andre involverte parter.

BM 18/12 Bispemøtets forretningsorden

Bispemøtet har tidligere drøftet sin egen arbeidsform, jf bla sak BM 45/11. Som et ledd i oppfølgingen av denne saken foreslås det å igangsette et arbeid med revisjon av Bispemøtets forretningsorden.

BM-18/12 Vedtak:

Det fremlagte forslag til revidert forretningsorden bearbeides videre på bakgrunn av de innspill som fremkom i møtet. Saken tas opp til ny behandling på et senere bispemøte.

BM 19/12 Målsetninger for prestedtjenesten

Biskopene har arbeidsgivers styringsrett, og utøver denne i sin ledelse av prost og prest. Ledelse av prestedtjenesten skjer delvis på bakgrunn av økonomiske rammer stilt til rådighet i budsjett vedtatt av bispedømmerrådet. Stortingets budsjettvedtak stiller ikke bare midler til disposisjon, men setter også opp en rekke målsetninger for kirkelig virksomhet, herunder også prestedtjenesten.

Statsbudsjettets målformuleringer for kirkelig sektor utarbeides i en dialog med kirkelige organer. I stor grad vil Kirkemøtets vedtak trekkes inn som bakgrunn og langsiktige perspektiver. På bakgrunn av de konstitusjonelle endringene i forholdet mellom kirken og staten vil Kirkedepartementet i tiden fremover innta en noe mer begrenset rolle med tanke på styring og ledelse av kirkelig sektor. Departementet har tatt initiativ til en prosess hvor enkelte oppgaver som departementet nå har, overføres til kirken ved hhv Kirkerådet og Bispemøtet.

Departementet har også tatt initiativ til å etablere et mer systematisk og regelmessig samarbeid med Bispemøtet med sikte på utarbeidelse av målformuleringer til statsbudsjettets kap 1591. Det legges opp til at Bispemøtet kan bidra til formulering av langsiktige strategier for utvikling av prestedtjenesten, og langsiktige hensyn ifm arbeidsgiveransvaret for prestene.

Bispemøtet drøftet målformuleringer for 2013 på bakgrunn av målformuleringene gitt i budsjettet for 2012. På sikt må det vurderes hvorvidt målformuleringene skal beholdes på et generelt og overordnet nivå, eller om det i større grad skal formuleres mer detaljerte eller konkrete målsetninger for prestedtjenesten.

BM-19/12 Vedtak:

Bispemøtet konstaterer at departementet vil overføre en del av sine oppgaver knyttet til samordning av ledelsen av prestedtjenesten til Bispemøtet, og at de i denne forbindelse inviterer Bispemøtet til å gi innspill til statsbudsjettet for 2013.

Bispemøtet foreslår følgende:

- Det skal legges til rette for en god og omfattende innføring i prestedtjenesten gjennom egnet innføringsprogram
- Det skal legges til rette for gode etter – og videreutdanningstilbud for prestene
- Prestene skal få tilbud om ABV og/eller ulike former for veiledning.
- I sammenheng med videre implementering av gudstjenestereformen må det legges til rette for utvikling av prestenes ansvar, kompetanse og kyndighet.

BM 20/12 Liturgiarbeid

Bispemøtets arbeidsutvalg har drøftet reglene for saksbehandling av liturgisaker med utgangspunkt i Kirkerådets forslag til liturgi for velsignelse av hus og hjem, jf. sak BM/AU 15/12. Bispemøtets arbeidsutvalg mener Kirkerådets liturgiforslag aktualiserer flere grunnleggende spørsmål som trenger videre drøftinger. Saken dreier seg først og fremst om prosedyren for arbeid med nye liturgier. For Bispemøtet vil det være viktig å gjennomgå den foreliggende praksis med sikte på å avgjøre om de nåværende bestemmelser for liturgiarbeid er hensiktsmessige.

BM-20/12 Vedtak:

Bispemøtet har merket seg at Kirkerådet gjennom sak KR 69/11 har satt i gang et arbeid med å gjennomgå og vurdere regler og prosedyrer for behandling av liturgisaker. Bispemøtet er enig i at det er behov for en slik ny gjennomgang, og ser frem til å medvirke i den.

Når det gjelder det forslag til liturgi for velsignelse av hus og hjem som er sendt på høring, vil Bispemøtet bemerke følgende:

- Bispemøtet vil anbefale at ordningen anses som en *veiledning* og ikke som en *liturgi*.
- Veiledningen bør presisere at selve handlingen forutsetter en forutgående samtale med de menneskene som etterspør en slik handling.
- Veiledningen bør henvise til mulig bruk av *Forsakelsen* og *Trosbekjennelsen*.
- Forøvrig henvises det til biskopenes høringsuttalelser.

BM 21/12 Den norske kirkes landsfond

Det er tatt initiativ for å avvikle Den norske kirkes landsfond gjennom å realisere kapitalen i et større prosjekt.

Landsfondet ble opprettet av Stortinget 13. desember 1956. Grunnkapitalen består av oppsamlede prestelønninger fra okkupasjonstiden, da prestene ble lønnet av gaver fra menighetene og andre innsamlede midler, men nektet å motta lønn fra NS-regimet. Fondets styre består av 3 personer oppnevnt av hhv Kirkedepartementet, Kirkerådet og Bispemøtet. Styrets oppgave er å tildele midler av avkastningen til kirkelige formål. Etter statuttene kan fondets avkastning nyttes til

- tilskudd til økt prestedtjeneste
- tilskudd til oppføring av kapeller
- tilskudd til bispedømmeråd til fremme av kirkelig virksomhet
- andre formål til beste for kirken, menighetene og prestene.

En evt avvikling av fondet må behandles av Stortinget etter de regler som gjelder. Det antas at avvikling av fondet må skje i tråd med de formål for fondets avkastning som er nevnt i statuttene.

BM-21/12 Vedtak:

Bispemøtet vil uttrykke at avkastning fra Den norske kirkes landsfond har kommet kirken til gode gjennom bevilgninger til viktige tiltak som det ellers ikke ville ha vært midler til.

Bispemøtet er gjort kjent med de tanker som foreligger vedrørende en mulig avvikling av Den norske kirkes landsfond. Bispemøtet vil understreke den store symbolske betydning Landsfondet har i kraft av å være opprettet av lønnsmidler presteskapet nektet å motta under okkupasjonstiden 1940-1945. Dette bør reflekteres i vurdering av hvordan fondets midler skal forvaltes ved en eventuell avvikling. Bispemøtet anbefaler imidlertid at fondet ikke avvikles på det nåværende tidspunkt.

BM 22/12 Oppnevninger

Det vises til brev fra Kirkerådet med anmodning om oppnevning av biskoper til de sentralkirkelige råd for perioden 2012-2016.

Det vises til brev fra Mellomkirkelig råd med anmodning om oppnevning av delegat fra Bispemøtet til Kirkenes Verdensråd (KV) sin generalforsamling i 2013.

Det vises til brev fra Mellomkirkelig råd med anmodning om oppnevning av delegat fra Bispemøtet til Konferansen av europeiske kirker (KEK) sin generalforsamling i 2013.

BM-22/12 Vedtak:

Kirkerådet:

Bispemøtets preses er bispekollegiets fast oppnevnte medlem av Kirkerådet, jf Bispemøtets forretningsorden § 6. Som vara oppnevnes visepreses Ole Chr. M. Kvarme.

Mellomkirkelig råd:

Bispemøtet oppnevner biskop Erling Pettersen til medlem av Mellomkirkelig råd. Som vara oppnevnes domprosten.

Samisk kirkeråd:

Bispemøtet oppnevner biskop Tor B. Jørgensen som medlem av Samisk kirkeråd. Som vara oppnevnes domprosten.

KVs generalforsamling:

Bispemøtet oppnevner preses, biskop Helga Haugland Byfuglien som delegat for Bispemøtet til KVs generalforsamling 2013.

KEKs generalforsamling:

Bispemøtet oppnevner biskop Tor B. Jørgensen som delegat til KEKs generalforsamling.

BM 23/12 Bispemøtets høstseminar 2012

Bispemøtet har de siste årene arrangert et åpent seminar i tilknytning til høstmøtet. Formålet med høstseminaret har vært å sette aktuelle tema på dagsorden, og å åpne og fremme kommunikasjon mellom kirke og samfunn.

Tidligere tema for høstseminarene har vært:

2008: Statens verdier og samfunnets verdigrunnlag

2009: Teologi og klima

2010: Religionsutøvelse i et sekulært samfunn

BM-23/12 Vedtak:

Det forberedes et seminar i tilknytning til høstmøtet 2012 med tematikk knyttet til menneskesyn og menneskeverd, med særlig blick på bio- og genteknologi.

BM 24/12 Lederutvikling

Det vises til tidligere behandling av spørsmål om lederutvikling og veiledning for biskopene. I forbindelse med sak BM 48/11 ble vurdert slik at det ikke var hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å etablere et bestemt program med en fast, ekstern veileder. Lederutvikling og veiledningstiltak – som ikke uten videre er det samme – ivaretas av Bispemøtet gjennom bla følgende elementer:

- Regelmessige plenumsdrøftelser av emner knyttet til tjenesten
- Invitere ekstern ressursperson til å innlede om relevante tema
- Erfaringsdeling
- Retreat
- Studietur/ekskursjon m.v.
- Preses innfører praksis med årlig samtale med biskopene

BM-24/12 Vedtak:

Arbeidsutvalget følger opp saken på bakgrunn av de innspill som fremkom i møtet. Det forberedes et møte i august 2013 med retreat som et komponent.

BM 25/12 Revisjon av bønneboken

Kirkerådet har i brev av 15. mai 2012 oversendt sak om revisjon av bønneboken til Bispemøtet for læremessig behandling.

BM-25/12 Vedtak:

Kirkerådet har oversendt forslag til revisjon av bønneboken til Bispemøtet for behandling.

Bispemøtet har foretatt en læremessig vurdering av endringene i bønneboken, og godkjenner forslaget.

Bispemøtet vil likevel uttrykke at bønneboken vil få et bredere fylde av tekster ved å inkludere enkelte av de bønnene som er foreslått tatt ut. Bispemøtet ber derfor Kirkerådets arbeidsutvalg vurdere å la følgende bønner i den gamle bønneboken videreføres: 7, 50, 55, 187.

BM 26/12 Bibelske salmer og liturgiske sanger til salmeboken

Kirkerådet har i brev av 15. mai 2012 oversendt sak om bibelske salmer og liturgiske sanger til salmeboken til Bispemøtet for læremessig behandling.

BM-26/12 Vedtak:

Kirkerådet har oversendt forslag om bibelske salmer og liturgiske sanger for behandling i Bispemøtet.

Bispemøtet har foretatt en læremessig vurdering av det fremlagte forslag til bibelske salmer og liturgiske sanger i Norsk salmebok 2013. Bispemøtet har ikke læremessige bemerkninger til forslaget, og godkjenner fremlegget til bruk i Norsk salmebok 2013.

BM 27/12 Særskilte prekenteekster 2013-2014

Kirkerådet har i brev av 15. mai 2012 oversendt sak om særskilte prekenteekster for 2013-2014 til Bispemøtet for læremessig behandling.

BM-27/12 Vedtak:

Kirkerådet har oversendt sak om særskilte prekenteekster for 2013-2014 for behandling i Bispemøtet.

Bispemøtet vil understreke verdien av at sentrale evangelietekster prekes over regelmessig, og vil derfor be om at antall dager med særskilte prekenteekster reduseres fra åtte til seks. Bispemøtets forslag vil være at 1. Kor 3, 18-23 (3. Søndag i adventstiden) og 1. Pet 2, 20-25 (3. Søndag i påsketiden) ikke tas med blant de særskilte prekenteekstene.

BM 28/12 **Møteplan**

Det vises til sak BM 43/11, hvor møteplanen for 2012-2013 ble fastsatt.

BM-28/12 Vedtak:

Møteplanen for 2013-2014 fastsettes som følger:

For 2013 er det berammet følgende bispemøter:

11.-15. februar 2013, Oslo (uke 7)

24.-28. juni *Nordisk bispemøte i Bodø og Svolvær*

19.-23. august 2013

14.-18. oktober, Oslo (uke 42)

For 2014 er det berammet følgende bispemøter:

10.-14. februar, Oslo (uke 7)

9.-11. juni, Trondheim (uke 24)

13.-17. oktober, Oslo (uke 42)